

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Nahrazení škody při podmíněném propuštění, aneb aby se zločin nevyplácel

Zákona úprava podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody obsahuje, kromě dvou obligatorních podmínek nutných pro podmíněné propuštění definovaných v § 88 odst. 1 tr. zákoníku, tedy uplynutí zákonem stanovené lhůty, řádný výkon trestu odnětí svobody a předpoklad vedení řádného života, ještě další dvě podmínky a to v ustanovení § 88 odst. 3 trestního zákoníku[1], které zákon vnímá jako fakultativní, přesněji slovy zákona, jako podmínky ke kterým soud v řízení o podmíněném propuštění přihlédne. K těmto třem podmínkám patří:

- zda odsouzený včas nastoupil do výkonu trestu,
- zda částečně nebo zcela nahradil či jinak odčinil škodu nebo jinou újmu způsobenou trestným činem,
- jestliže odsouzený vykonával ochranné léčení před nástupem výkonu trestu odnětí svobody nebo v jeho průběhu, přihlédne soud i k projevenému postoji odsouzeného k výkonu ochranného léčení.

Je zřejmé, že ani nesplnění některé z výše uvedených podmínek neznamená, že by nebylo možné odsouzeného z výkonu trestu podmíněně propustit, soud se však musí zabývat všemi skutečnostmi důležitými pro podmíněné propuštění, kdy dobrovolnost nástupu do výkonu trestu, nebo náhrada škody, může být tím jazýčkem na vahách, který může rozhodnutí soudu zvrátit ve prospěch, či neprospěch odsouzeného. S ohledem na skutečnost, že soud má pouze přihlédnout k těmto podmínkám, pak pouze skutečnost, že odsouzený, buď nenastoupil včas do výkonu trestu, nebo neuhradil vzniklou škodu, by neměli sami o sobě vést k zamítnutí takové žádosti.

Fakultativní podmínkou podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody je skutečnost, zda odsouzený částečně nebo zcela nahradil, či jinak odčinil škodu, nebo jinou újmu, způsobenou trestným činem dle § 88 odst. 3 tr. zákoníku. Předmětné ustanovení bylo vloženo již do trestního zákona, z.č. [140/1961](#) Sb. a to novelou 129/2008 Sb, s účinností od 1.1.2009[2], kdy tvořilo pouhý přílepek novelizaci spojenou prioritně s institutem detence. Tomu odpovídá nejen nekonkrétní definování pojmů, ale i skutečnost, že důvodová zpráva k této novele předmětný institut v podstatě vůbec neřešila. Předmětné ustanovení zůstalo taktéž zachováno v nezměněné podobě v trestním zákoníku zákoně č. [40/2009](#) Sb., kdy ani důvodová zpráva k tomuto zákonu se k výše uvedené problematice nijak zásadně nevyjadřuje, toliko uvádí, že „*účelem tohoto ustanovení je snaha působit na odsouzené, aby včas nastupovali do výkonu trestu odnětí svobody, a aby s přihlédnutím k svým majetkovým poměrům hradili škodu, byla-li trestným činem způsobena, popřípadě řádně plnili povinnosti spojené s výkonem ochranného léčení, pokud jeho výkon již probíhal.*“[3] O něco podrobnější byl Šámal ve svém komentáři, kde uvádí „*k povinnosti nahradit škodu nebo jinak odčinit jinou újmu způsobenou trestným činem srov. komentář k obdobně formulovaným přiměřeným povinnostem podle § 48 odst. 4 písm. i), k) a § 82 odst. 2, který se uplatní i zde.*“[4] Je tedy zjevné, že mnoho teoretických informací o předmětné problematice publikováno není, a tudíž neexistuje doposud jednoznačné vymezení pojmů odčinění škody, nebo vymezení pojmu jiné újmy.

Pokud jde o škodu, která byla trestným činem způsobená, pak ji trestní zákoník v ustanovení § 137 uvádí stanovením její výše[5]. Výše škody je poté určena rozhodnutím soudu v rozsudku postupem dle § 228-229 trestního řádu. Pokud byla výše škody v rozhodnutí takto určena, a soud k zaplacení této částky odsouzeného zavázal, je povinen ji odsouzený uhradit. Pokud tak neučiní je oprávněn škodu poškozený vymáhat. Prioritní by mělo být dobrovolné plnění ze strany odsouzeného, kdy i náhrada škody je součástí procesu nápravy odsouzeného. Tato skutečnost je poté zkoumána v řízení o podmíněném propuštění.

Jedním z velmi problematických momentů tohoto ustanovení je **otázka odsouzených za závažnou majetkovou, či hospodářskou trestnou činnost, kterou byla způsobena škoda velkého rozsahu**[6], kdy škoda odsouzeným způsobena byla, ale prospěch z této trestné činnosti, který obdržel odsouzený, nebyl PČR nalezen, nikdy nebyl vrácen ani zajištěn.[7] Pachatelé takové trestné činnosti jsou většinou osoby doposud netrestané (s ohledem na výši sazby u těchto kvalifikovaných skutkových podstat dojde vždy k uložení nepodmíněného trestu byť u spodní hranice zákonné trestní sazby), osoby, které se ve výkonu trestu odnětí chovají řádně, někdy je možné říci až vzorně a osoby, které nastoupí výkon trestu odnětí svobody dobrovolně. Trest v těchto případech je ukládán při spodní hranici kvalifikovaných skutkových podstat, tedy ve výměře 5-6 let. Tudíž již po uplynutí 2,5-3 let, mají tito odsouzení nárok na podmíněné propuštění, za situace, kdy někde prospěch získaný trestnou činností je a nebyl vydán odsouzeným orgánům činným v trestním řízení ani poškozeným. Je to spravedlivé? Nemůžeme tímto způsobem dojít k závěru, že popíráme samotnou podstatu trestního práva, protože „zločin se vyplácí“? Nechci v žádném případě tuto problematiku zjednodušovat, zlehčovat, nebo bagatelizovat, mám zájem o objektivní pohled. Podívejme se však přesto na tento problém prostřednictvím jednoduchých kupeckých počtů. V těchto případech je škoda (nebo prospěch pachatele) nejméně v částce ve výši 5.000.000,-Kč a často se jedná o násobky této částky. Tresty ukládané za tuto trestnou činnost, byť v kvalifikovaných skutkových podstatách, budou v rozsahu 5-6 let. Od 1.1.2010 je možné podmíněné propuštění u závažné hospodářské trestné činnosti již po výkonu poloviny trestu odnětí svobody.[8] Což znamená za jeden rok ve výkonu trestu odnětí svobody částku nejméně ve výši 1,67 - 2 mil.Kč. Průměrný Čech, bez ohledu na náklady[9], ročně vydělá něco kolem 240 tis., tedy 7-8x méně, než výše uvedený odsouzený a to není v pořádku. Měl by soudce takovou osobu podmíněně propustit z výkonu trestu odnětí svobody? A pokud dospějeme k závěru, že nikoli, o co takový soudce může své rozhodnutí opřít a zdůvodnit jej?

Jak již bylo nastíněno výše jedná se většinou o osoby prvotrestané, s dobrým rodinným zázemím - mají tedy v případě podmíněného propuštění zajištěno bydlení, kde s ohledem na odbornou kvalifikaci či kontakty povětšinou mají zajištěno taktéž zaměstnání. První podmínka nutná pro podmíněné propuštění dle § 88 odst. 1 tr. zákoníku, tedy předpoklad vedení řádného života, je tedy většinou shledána. Taktéž druhá podmínka nutná pro podmíněné propuštění, tedy předpoklad vedení řádného života, naplněná bývá, kdy poměrně často jde i o návrh na podmíněné propuštění podávaný samotným ředitelem věznice. Takový odsouzený má vlastnosti a schopnosti, které ho umožní poměrně rychle zaměstnat, a tím získat řadu kázeňských odměn. Jde o typ odsouzených poměrně inteligentních, s velkým přehledem, s kultivovaným vystupováním, jsou schopní ovládat své emoce, jsou velmi slušní k personálu věznice, jde o osoby se smyslem pro vnitřní disciplínu. Řada z nich díky těmto povahovým, či osobnostním vlastnostem poměrně rychle získá ve věznici zaměstnání. Jsou aktivní i mimo zaměstnání. Díky svým znalostem mohou pomáhat ostatním spoluvězňům s výukou cizích jazyků, počítačové gramotnosti, a tím získávat nejen kladné hodnocení, ale i sympatie spoluvězňů. Tudíž v drtivé většině je hodnocení věznice nejen kladné, ale spíše příkladné. V tom případě by byla splněná i druhá podstatná podmínka pro podmíněné propuštění a to řádný výkon trestu odnětí svobody. A to za situace, kdy majetkový prospěch získán trestnou činností, nebyl orgány činnými v trestním řízení dohledán, ani odsouzeným vrácen poškozeným. Tudíž je možné, že majetkový prospěch, který odsouzený získal trestnou činností, čeká na odsouzeného na účtech zahraničních bank, či v jiné formě investic, případně i zakopán v krabici na zahradě. S takovýmto

vědomím se výkon trestu odnětí svobody zvládá výrazně snáz, a právě toto vědomí může odsouzeného výrazně posilovat k tomu, aby se choval ve věznici více než kladně a dosáhl co nejdříve svého podmíněného propuštění.

Do roku 1990 mohl soud zohlednit při podmíněném propuštění i závažnost spáchaného trestného činu (tedy případně i s ní spojenou u hospodářských trestných činů výši škody), tato možnost však byla novelou trestního zákona, z.č. [175/1990](#) Sb. zrušená. Opakovaně se tomuto vyjádřil i Ústavní soud, kdy poukazuje především na rozhodnutí ÚS 51/2001-n., ze kterého vyplývá, „že jakkoli odsouzený trestný čin[10] byl obecnými soudy posouzen jako spáchaný zvláště zavrženíhodným způsobem, nelze přehlédnout, že tyto skutečnosti ani samy o sobě, ani ve vzájemné souvislosti podmíněné propuštění z výkonu trestu nevylučují, neboť rozhodující kritéria podmíněného propuštění jsou zákonem dána jednak v podmínce polepšení odsouzeného, potvrzeného jeho současným chováním a plněním jemu uložených povinností, jednak existencí takových skutečností, z nichž bylo by lze důvodné usoudit, že odsouzený po předčasném propuštění na svobodu povede řádný život“.

Zbývají tedy toliko podmínky fakultativní dle § 88 odst. 3 tr. zákoníku. Pokud odsouzený nastoupí sám do výkonu trestu odnětí svobody a splní tuto podmínku, zůstává už jen podmínka nahrazení, či jiné odčinění škody. Předně je nutné zmínit skutečnost, že se jedná toliko o podmínku fakultativní, tedy podmínku, ke které soud má toliko přihlídnout, ale nesplnění této podmínky ještě nevylučuje podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. To je první fakt. Tedy soud přestože odsouzený způsobil svým jednáním škodu v řádech milionů, a neuhradil ničeho, může odsouzeného podmíněně propustit, kdy zákon mu takový postup nezakazuje.

Výše uvedená skupina odsouzených, jak již bylo konstatováno, je většinou zaměstnána a dosahuje ve výkonu trestu odnětí svobody mzdu, byť většinou toliko minimální. Tito odsouzení jsou natolik znalí věci, že se z toho málo co vydělají pokoušejí škodu hradit, byť v zanedbatelných částkách ve srovnání s výši majetkového prospěchu o který se obohatili, ale maximálně možnými s ohledem na dosahovaný výdělek ve věznici. Pokud náhodou takoví odsouzení práci ve věznici nemají, minimálně kontaktují poškozené s omluvou a nabídkou splátkového kalendáře. Ani v tomto směru nelze nic těmto odsouzeným vyčíst a tito činní veškeré kroky ke splnění i poslední podmínky nutné pro podmíněné propuštění, tedy náhradu, či jiné odčinění škody. Takovéto jednání by dle názoru autora článku bylo ve většině případů dostačující nikoli však v případě závažné hospodářské trestné činnosti. Je nutné vzít v potaz výši majetkového prospěchu, který odsouzený svou trestnou činností získal a stále mít na mysli taktéž preventivní funkci trestního práva, jakož i skutečnost, že se zločin nesmí vyplácet. Pokud takový postoj v případě podmíněného propuštění nezaujme, bude reálnější riziko většího počtu těchto případů, protože dva a půl roku ve věznici může znamenat bezstarostný zbytek života po podmíněném propuštění. Autor tohoto článku si je vědom, že zde existuje řada institutů, které odsouzenému mohou způsobit potíže při „užívání si“ majetkového prospěchu, který získal trestnou činností a to ať již soudní výkon rozhodnutí, nebo povinnost k náhradě škody, stanovená v trestním řízení. Bez ohledu na tyto instituty je však autor tohoto článku přesvědčen, že je nutné i v řízení o podmíněném propuštění zohlednit výši majetkového prospěchu, který odsouzený získal a nebyl zajištěn orgány činnými v trestním řízení. Autor článku je toho názoru, že i osoby odsouzené za spáchání závažné hospodářské trestné činnosti je možné podmíněně propustit i pokud neuhradí celou škodu, ale musí se jednat o částku významnou[11] z pohledu získaného majetkového prospěchu, a nikoli o promile z této částky, které získají ze mzdy za práci ve věznici. Je nutné odsouzené nutit i tímto způsobem, aby vydali majetkový prospěch, který získali trestnou činností. Autor připouští možnost podmíněného propuštění taktéž tehdy, pokud není uhrazená škody v plné výši a to proto, že výše způsobené škody ne vždy bude odpovídat výši získaného majetkového prospěchu. Se získáním majetkového prospěchu budou spojeny náklady k jeho dosažení, případně výše škody bude včetně úroků, či smluvní pokuty atd.. Je na místě odsouzeného podmíněně propustit

pokud vydá a vrátí poškozeným majetkový prospěch, který fakticky získal a měl, nebo má ve své moci. Tím ovšem nejsou myšleny situace, kdy odsouzený po získání majetkového prospěchu tento použije na cestu kolem světa, nebo část majetkového prospěchu daruje humanitární organizaci, či jej použije na úhradu svých dluhů, a fakticky v době podmíněného propuštění již nebude majetkovým prospěchem disponovat vůbec, nebo jen z části. Je nutné, aby tímto postupem byl odsouzený nucen k vydání majetkového prospěchu, který trestným činem získal a disponoval s ním bez, ohledu na skutečnost jak chvályhodně s části tohoto majetkového prospěchu posléze naložil.

Autor si je vědom, že riziko takového postupu spočívá v tom, že bude nutné oddělit ty odsouzené, kteří majetkový prospěch získali, od těch, kteří svým jednáním majetkový prospěch nezískali. S touto skutečností by se však měli soudy vypořádat již ve svém rozsudku, a tudíž soud při jednání o podmíněném propuštění touto skutečností bude disponovat. Ještě jednou poukazuji na skutečnost, že bude nutné zkoumat nejen výši škody (uvedenou v rozsudku), ale taktéž výši majetkového prospěchu, či obohacení, což již může být složitější, ale je na odsouzeném, aby svým aktivním jednáním prokázal, že prospěch byl jiný než výše škody. Složitější to bude při řešení otázky spolupachatelství a účastenství, vzhledem k výši škody, ale i zde je na místě, aby aktivní byl odsouzený. Vyžadovat takovouto součinnost je dle autora článku na odsouzených možné. Institut podmíněného propuštění není institutem nárokovým, a vždy záleží na úvaze soudu, který má přihlídnout taktéž k tomu zda škoda uhrazená, či odčiněná byla. Pokud odsouzený nebude ochoten spolupracovat, a předložit soudu důkazy, či tvrdit co se stalo s majetkovým prospěchem, pak není povinen takto činit, soud však není povinen odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody propustit. Je to jen a jen na samotných odsouzených, zda chtějí využít institut podmíněného propuštění a opustit brány věznice dříve, či zda budou i nadále skrývat co se stalo s majetkovým prospěchem a tudíž ve věznici pobudou déle.

Závěrem tohoto článku bych snad ještě chtěl reagovat na skutečnost, někdy v souvislosti o podmíněném propuštění odsouzených za závažnou hospodářskou trestnou činnost zmiňovanou, a to skutečnost, že soud má oprávnění v případě podmíněného propuštění dle § 89 odst. 2 tr. zákoníku uložit, aby podmíněně propuštění podle svých sil nahradil škodu, kterou trestným činem způsobil. Problém využití tohoto institutu spočívá v tom, že lze toliko uložit, aby podmíněně propuštěný **uhradil škodu podle svých sil**. Tudíž, že soud bude zkoumat předtím než rozhodne o tom, zda se odsouzený ve zkušební době podmíněného propuštění osvědčil, či nikoliv, zda škoda byla v plné výši uhrazená a pokud ne, pak proč uhrazená nebyla a zda odsouzený škodu hradil podle svých sil. Pokud by škoda uhrazená nebyla, ale odsouzený by škodu hradil podle svých sil, pak soud přesto rozhodne o tom, že se odsouzený ve zkušební době podmíněného propuštění osvědčil. Obdobná podmínka je uvedena taktéž v případě podmíněného odsouzení[12], kde zde již k otázce uhrazení škody podle svých sil existuje judikatura, ze které vyplývá, že povinnost odsouzeného k náhradě škody podle svých sil znamená, že odsouzený je povinen nahradit škodu v době a ve výši, v jaké to dovolí jeho osobní, majetkové a výdělkové poměry.

Při rozhodování o tom zda se odsouzený ve zkušební době podmíněného odsouzení osvědčil (§ 83 odst. 1 tr. zákoníku a § 330 odst. 1 tr. řádu), v případech ve kterých byla odsouzenému podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku uložena povinnost nahradit podle svých sil způsobenou škodu, *musí soud zkoumat schopnosti a možnosti odsouzeného tuto povinnost splnit z pohledu jeho majetkových, osobních a zdravotních poměrů, neboť je vždy třeba zjistit, zda k jejímu nesplnění došlo ze strany odsouzeného zaviněně nebo v důsledku okolností nezávislých na jeho vůli*. [13] Obdobně taktéž Nejvyšší soud konstatoval, že povinnost nahradit škodu způsobenou trestným činem „podle svých sil“ totiž znamená, že *podmíněně odsouzený je povinen nahradit škodu v době a ve výši, v jaké to dovolí jeho osobní, majetkové a výdělkové poměry. Soud rozhodující o osvědčení podmíněně odsouzeného je proto povinen zjišťovat, jaké byly poměry odsouzeného z hlediska jeho možnosti nahradit způsobenou škodu (zejména zda byl zaměstnán, a pokud nikoli, proč tomu tak bylo, zda se zajímal o zaměstnání, zda pobíral sociální dávky a v jaké výši, zda měl k někomu vyživovací povinnost, zda na*

jeho příjmy či majetek byl veden výkon rozhodnutí k uspokojení jiných pohledávek apod.).[14]

Právě podmínka spočívající v tom, že odsouzený má povinnost škodu uhradit podle svých sil, vede k tomu, že takovéto zajištění uhrazení škody poškozeným v případech kdy pachatel získá majetkový prospěch, by bylo nedostačující. Kdy i v případě, že by podmíněně propuštěný škodu hradil ze své mzdy, mohlo by jít o platby v rozsahu promile procent ve vztahu k získanému majetkovému prospěchu, což by nesplnilo svůj účel. Na druhou stranu je však vždy lepší tuto podmínku odsouzenému při podmíněném propuštění uložit, minimálně proto, že učiní intenzivnější tlak na úhradu škody poškozenému, jelikož podmíněně propuštěný bude pod sankcí výkonu zbytku trestu odnětí svobody, ze kterého byl podmíněně propuštěn.

Autor článku připouští, že tento způsob posouzení žádosti o podmíněné propuštění bude výrazně pracnější na dokazování i zdlouhavější, což může vzbudit nevoli rozhodujících orgánů, tedy soudu. Jde však o postup, který se snaží posílit nejen preventivní, ale i výchovný aspekt trestního práva, a snaží se o maximalizaci spravedlnosti v každé jednotlivé věci. Je na místě taktéž uvést, že se nejedná o případy běžné, ale půjde spíše o případy výjimečné, tudíž navrhovaný postup by soudy neměl výrazněji zatížit.

Mgr. Roman Vicherek,
soudce Okresního soudu v Ostravě

---

[1] Soud při rozhodování podle odstavců 1 a 2 přihlédne také k tomu, zda odsouzený včas nastoupil do výkonu trestu a zda částečně nebo zcela nahradil či jinak odčinil škodu nebo jinou újmu způsobenou trestným činem. Jestliže odsouzený vykonával ochranné léčení před nástupem výkonu trestu odnětí svobody nebo v jeho průběhu, přihlédne soud i k projevenému postoji odsouzeného k výkonu ochranného léčení.

[2] Jako ustanovení § 61 odst. 1 tr. zákona, z.č. [140/1961](#) Sb.

[3] Důvodová zpráva přístupná z <http://trestnizakonik.cz/navrh/duvodova-zprava.html>

[4] ŠÁMAL, P. - PÚRY, F. - RICZMAN, S.: Trestní zákoník Komentář 1. vydání, Praha, C.H. Beck 2009, str. 962

[5] § 137 trestního zákoníku uvádí kdy při stanovení výše škody se vychází z ceny, za kterou se věc, která byla předmětem útoku, v době a v místě činu obvykle prodává. Nelze-li takto výši škody zjistit, vychází se z účelně vynaložených nákladů na obstarání stejné nebo obdobné věci nebo uvedení věci v předešlý stav. Přiměřeně se postupuje při stanovení výše škody na jiné majetkové hodnotě.

[6] § 138 tr. zákoníku škoda dosahující nejméně částky 5.000.000,-Kč.

[7] Tzv.kriminalita bílých límečků

[8] Do 31.12.2009 dle § 62 z.č. [140/1961](#) Sb., bylo možné podmíněné propuštění u závažné trestné činnosti až po dovršení výkonu dvou třetin trestu. Proč zákonodárce dospěl ke závěru o snížení délky výkonu trestu před žádostí o podmíněné propuštění právě u této trestné činnosti? Odpověď nechť si poskytne každý sám, nechci se dostat do rovin spekulací, byť s postupem zákonodárce autor příliš

nesouhlasí.

[9] Kdy náklady odsouzeného ve výkonu trestu odnětí svobody nejsou nijak vysoké.

[10] V tomto konkrétním případě se jednalo o trestný čin vraždy, ale závěry je možné vztáhnout na jakékoliv trestné činy.

[11] Jak vysoká tato významná částka má být není možné jednoznačně určit a to ani procentně, tato částka by se však měla blížit získanému majetkovému prospěchu s přihlédnutím k okolnostem případu.

[12] § 82 odst. 2 tr. zákoníku

[13] R 47/2007

[14] TR NS 54/2009-T 1178

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)
- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)
- [Novela § 196 trestního zákoníku: racionální korekce, nebo oslabení ochrany dítěte?](#)
- [Vybrané aspekty trestného činu podvodu podle § 209 TrZ ve světle judikatury](#)
- [Zásadní novinky v oblasti trestní odpovědnosti právnických osob v roce 2026](#)
- [Kauza Skender Bojku: Putativní nutná obrana optikou ÚS](#)
- [Novela zákona o trestní odpovědnosti právnických osob](#)